

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایاننامه کارشناسی ارشد در رشته فرهنگ و زبان‌های باستانی

بررسی زبانشناختی گویش زرقانی

به کوشش:

سودابه ملکزاده اردجی

استاد راهنما:

دکتر فرخ حاجیانی

آذرماه ۱۳۹۰

به نام خدا

اظہار نامہ

اینجانب **سوراب ملک زارہ اردھی** () دانشجوی رشته‌ی
بزرگ و زبان‌های باستان‌گرایی دانشکده‌ی **اربیات و علوم انسانی**
اظہار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که
از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را
نوشته‌ام. همچنین اظہار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه تکراری
نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر
ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه
مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: **سوراب ملک زارہ اردھی**

تاریخ و امضا: **۹۰، ۱۱، ۲۰**

به نام خدا

بررسی زبان شناختی گویش زرقانی

به کوشش

سودابه ملک‌زاده اردجی

پایان‌نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به عنوان بخشی

از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی :

فرهنگ و زبان‌های باستانی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی کمیته‌ی پایان‌نامه، با درجه: عالی

دکتر فرخ حاجیانی دانشیار بخش زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی (رئیس کمیته)

دکتر سعید مهرپور استادیار بخش زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی

دکتر حسین تجاری استادیار بخش زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی

آذرماه ۱۳۹۰

"پیشکش به مادر و پدرگرانقدرم،

آنها که دریچهی ذهنم را

هرگز آلوده به زنگار زنجیر نکردند."

سپاسگزاری

”این کشتزار.....“

این سبزی بی پایان.....“

سیراب از کلام و علم و دانش تو است.“

نگارش این رساله را مدیون یاری دلسوزانه و رهنمودهای همیشگی استاد ارجمندم جناب آقای دکتر حاجیانی و همچنین راهنمایی و تشویق بیدریغ اساتید گرانمایه جناب آقای دکتر مهرپور و جناب آقای دکتر نجاری می‌باشم. باشد که قلم و قدمشان همواره روشنگر راه علم و دانش باشد.

چکیده

بررسی زبانشناختی گویش زرقانی

به کوشش:

سودابه ملکزاده اردجی

هدف از این رساله، مطالعه، بررسی و توصیف زبانشناختی گویش زرقان است. زرقان از توابع استان فارس است. گویش زرقانی در مجموعه گویش‌های جنوب غربی ایران قرار دارد. در این رساله پس از معرفی موقعیت تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی و اقتصادی منطقه، به بررسی پیشینه تحقیقات گویششناسی در ایران و سپس به معرفی روش تحقیق پرداخته شده است. در این تحقیق از روش‌های توصیفی و میدانی استفاده شده است. تحقیق میدانی از طریق انجام مصاحبه، پخش پرسشنامه و ضبط صدای گویشوران انجام گرفته است. سپس این گویش در سطوح مختلف آوایی، ساخت واژی و ساخت نحوی مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش آواشناسی به بررسی دستگاه آوایی و واجی این گویش پرداخته شده است. در بخش ساخت واژگان به بررسی گروه اسمی، اسم، ضمیر، صفت، گروه قیدی، قید، حروف، دستگاه فعلی و چگونگی ساخت واژگان در گویش زرقانی پرداخته شده است. در بخش نحو، عبارات، جمله‌ها و انواع آن از نظر نوع فعل، وجه، نوع بند و تجزیه روساختی جمله‌ها مورد بررسی قرار گرفته شده است. سپس گزیده‌های از واژگان این گویش به علاوه چندین ضرب‌المثل کهن و چند داستان قدیمی زرقانی همراه با آوانویسی نقل شده است. در هر بخش تفاوت‌های آن با فارسی معیار، در حد امکان بررسی و بیان شده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : مقدمه
۲	۱-۱- مقدمه
۴	۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۳-۱- هدف تحقیق
۶	۴-۱- نام و تاریخ زرقان
۱۱	۱-۴-۱ - زرقان در فرهنگ دهخدا
۱۲	۵-۱- مشاهیر و دانشمندان زرقانی
۱۲	۶-۱- آثار تاریخی زرقان
۱۳	۱-۶-۱- کاروانسرای زکی خانی
۱۴	۲-۶-۱ استودانها
۱۵	۳-۶-۱ قبرستانها
۱۶	۷-۱- مراسم کهن
۱۶	۱-۷-۱- دعای باران
۱۶	۲-۷-۱- مراسم حوض ماهی
۱۶	۳-۷-۱- مراسم تعزیه

۱۷	۸-۱-دین و مذهب
۱۷	۹-۱-تاریخچه فرهنگ و آموزش
۱۹	۱۰-۱-وضعیت جغرافیایی
۱۹	۱۱-۱-وضعیت و تاریخچه کشاورزی و صنعت
۱۹	۱-۱۱-۱-کشاورزی
۱۹	۲-۱۱-۱-صنعت
۲۱	۱۲-۱-مشاغل کهن
۲۱	۱-۱۲-۱-چاروادی
۲۲	۲-۱۲-۱-حلوا پزی
۲۲	۳-۱۲-۱-تولید تنباکو
۲۳	۴-۱۲-۱-چرم سازی و دباغی
۲۳	۵-۱۲-۱-ملکی دوزی
۲۳	۶-۱۲-۱-قالی بافی
۲۳	۷-۱۲-۱-پزشکی
۲۴	۸-۱۲-۱-بوریا بافی
۲۵	۱۳-۱-پیشینه تحقیق
۲۷	۱۴-۱-روش تحقیق
۲۷	۱-۱۴-۱-گوشوران
۲۸	۲-۱۴-۱-نحوه جمع آوری پیکره زبانی
۲۹	۱-۱۴-۲-روش مصاحبه
۲۹	۱-۱۴-۲-۲-استفاده از ضبط صوت
۳۰	۳-۱۴-۱-روش تجزیه و تحلیل دادهها
۳۰	۱-۳-۱۴-۱-قالب تجزیه و تحلیل آوایی
۳۰	۱-۳-۱۴-۲-قالب تجزیه و تحلیل در صرف

۳۱	۱-۱۴-۳-۳-قالب تجزیه و تحلیل در نحو
۳۲	فصل دوم : آواشناسی
۳۲	۱-۲-همخوانها
۳۳	۲-۱-۱-همخوانهای انسدادی (انفجاری)
۳۶	۲-۱-۲-همخوانهای سایشی (انقباضی)
۴۰	۲-۱-۳-همخوان-های انفجاری - سایشی
۴۱	۲-۱-۴-همخوانهای خیشومی
۴۲	۴-۱-۵-همخوان کناری (روان)
۴۲	۲-۱-۶-همخوان لرزشی (غلطان)
۴۳	۲-۱-۷-نیمواکه (غلطان)
۴۳	۲-۱-۸-فهرست همخوانهای گویش زرقانی
۴۵	۲-۲-واکها (مصوتها)
۴۵	۲-۲-۱-واجهای واکهای ساده
۴۸	۲-۲-۲-واجهای واکهای سادهی گویش زرقانی
۴۹	۲-۲-۳-واکهی مرکب
۵۰	۲-۲-۴-ویژگیهای کلی واکههای گویش زرقانی
۵۱	۲-۳-واجآرایی
۵۱	۲-۳-۱-توضیح واکهها
۵۲	۲-۳-۲-توزیع همخوانها
۵۲	۲-۳-۲-۱-انفجاریها
۵۲	۲-۳-۲-۱-۱-انفجاریهای دو لبی
۵۲	۲-۳-۲-۱-۲-انفجاریهای دندانی

۵۲	۲-۳-۱-۳-انفجاریه‌های لثوی - کامی
۵۳	۲-۳-۱-۴-انفجاریه‌های سختکامی
۵۳	۲-۳-۱-۵-نفجاریه‌های پس ملازی
۵۳	۲-۳-۲-انسدادیها (چاکنایی)
۵۴	۲-۳-۳-سایشیها
۵۴	۲-۳-۱-لبی - دندانی
۵۴	۲-۳-۲-لثویها
۵۴	۲-۳-۳-لثوی - کامی
۵۴	۲-۳-۴-ملازی
۵۵	۲-۳-۴-خیشومیها
۵۵	۲-۳-۱-خیشومی - لبی
۵۵	۲-۳-۲-خیشومی - لثوی
۵۵	۲-۳-۵-روانها و کنارها
۵۵	۲-۳-۶-غلتیها
۵۵	۲-۳-۳-کشش همخوانها
۵۶	۲-۴-ساختمان هجا
۵۷	۲-۴-۱-ساختار هجای CV
۵۷	۲-۴-۲-نمونه‌های از ساختار هجای CV
۵۸	۲-۴-۳-ساختار هجای CVC
۵۹	۲-۴-۴-ساختار هجای CVCC
۶۲	۲-۵-ترتیب هجایی
۶۳	۲-۶-فرآیندهای آوایی
۶۴	۲-۶-۱-همگونی
۶۴	۲-۶-۲-ابدال

۶۵	۲-۶-۳-حذف
۷۶	۲-۶-۴-اضافه
۷۹	۲-۶-۵-قلب
۷۹	۲-۶-۶-خنثی شدگی
۸۰	۲-۷-۷-مقایسه‌ی آوایی بین گویش زرقانی و فارسی معیار
۸۰	۲-۷-۱-تفاوت های همخوانی
۸۸	۲-۷-۲-تفاوت‌های واکه‌های
۹۵	۲-۸-۸-دوگانسازی (اتباع)
۹۷	۲-۹-۹-واحد‌های زبرزنجیری
۹۷	۲-۹-۱-نواخت
۹۷	۲-۹-۲-تکیه
۹۸	۲-۹-۲-۱-جایگاه تکیه در واژه‌های اسم و صفت
۹۹	۲-۹-۲-۲-جایگاه تکیه در واژه‌های قید، عدد، ضمیر و مصدر
۹۹	۲-۹-۲-۳-اسم در حالت منادا
۱۰۰	۲-۹-۲-۴-تکیه در افعال بدون پیشوند
۱۰۰	۲-۹-۲-۵-تکیه در افعال با یک پیشوند
۱۰۱	۲-۹-۲-۶-تکیه در افعال با پیشوند /na-/ + /mi-/
۱۰۱	۲-۹-۲-۷-تکیه در مبهمات
۱۰۱	۲-۹-۳-آهنگ
۱۰۲	۲-۹-۳-۱-آهنگ خیزانافتان
۱۰۲	۲-۹-۳-۲-آهنگ میان خیزان
۱۰۳	۲-۹-۳-۳-آهنگ خیزان بم
۱۰۳	۲-۹-۳-۴-آهنگ میان افتان
۱۰۴	۲-۹-۳-۵-آهنگ افتان زیر

۱۰۴	۲-۹-۴-یکنواخت
۱۰۶	فصل سوم : ساخت واژه (صرف)
۱۰۶	۳-۱-اسم
۱۰۶	۳-۱-۱-شمار
۱۰۸	۳-۱-۱-۲-معرفه و نکره
۱۱۰	۳-۱-۱-۲-۱-در این گویش، اگر اسم نکره باشد دو نشانه دارد
۱۱۲	۳-۱-۱-۳-نشانه‌ی اضافه
۱۱۴	۳-۱-۱-۴-نشانه‌ی ندا
۱۱۵	۳-۱-۱-۵-مالکیت
۱۱۵	۳-۱-۲-اسم های توزیعی
۱۱۶	۳-۱-۳-اسم مفرد و اسم جمع
۱۱۶	۳-۱-۴-جنس
۱۱۷	۳-۱-۵-شیوه های بیان زمان
۱۱۷	۳-۱-۵-۱-ساعات شبانه روز
۱۱۸	۳-۱-۵-۲-تقسیمات شبانه روز
۱۱۸	۳-۱-۵-۳-روزهای هفته
۱۱۹	۳-۱-۵-۴-ماههای سال
۱۲۰	۳-۲-ضمیر
۱۲۰	۳-۲-۱-ضمایر شخصی
۱۲۰	۳-۲-۱-۱-ضمایر شخصی منفصل
۱۲۱	۳-۲-۱-۲-ضمایر شخصی متصل
۱۲۲	۳-۲-۲-ضمایر اشاره

۱۲۳	۳-۲-۳-ضمایر اشاره تاکیدی
۱۲۳	۳-۲-۴-ضمایر متقابل (دو سویه)
۱۲۴	۳-۲-۵-ضمیر مشترک
۱۲۴	۳-۲-۵-۱-ضمیر مشترک تأکیدی
۱۲۵	۳-۲-۵-۲-ضمیر مشترک انعکاسی
۱۲۶	۳-۲-۶-ضمایر پرسشی
۱۲۷	۳-۲-۷-ضمایر مبهم
۱۲۸	۳-۳-صفت
۱۲۸	۳-۳-۱-صفت ساده
۱۲۹	۳-۳-۲-صفت تفضیلی (برتر)
۱۲۹	۳-۳-۳-صفت عالی (برترین)
۱۳۰	۳-۴-صفت شمارشی (عدد)
۱۳۰	۳-۴-۱-اعداد اصلی
۱۳۰	۳-۴-۲-اعداد ترتیبی
۱۳۱	۳-۴-۳-اعداد کسری
۱۳۱	۳-۴-۴-اعداد وصفی
۱۳۱	۳-۴-۵-اعداد توزیعی
۱۳۲	۳-۵-قید
۱۳۲	۳-۵-۱-قیدها از نظر اصل
۱۳۲	۳-۵-۱-۱-قیدهای مختص
۱۳۳	۳-۵-۱-۲-قیدهای مشترک
۱۳۳	۳-۵-۱-۲-۱-قیدهایی که در اصل صفت هستند
۱۳۳	۳-۵-۲-قید از نظر ساختمان
۱۳۳	۳-۵-۲-۱-ساده

۱۳۳	۳-۵-۲-۲- مشتق
۱۳۴	۳-۵-۳- قید از نظر معنی
۱۳۴	۳-۵-۳-۱- قید کیفیت (حالت)
۱۳۴	۳-۵-۳-۲- قید کمیت (مقدار)
۱۳۴	۳-۵-۳-۳- قیدهای زمان
۱۳۵	۳-۵-۳-۴- قیدهای مکان
۱۳۵	۳-۵-۳-۵- قیدهای تکرار (افزایش)
۱۳۵	۳-۵-۳-۶- قیدهای نفی و نهی
۱۳۵	۳-۵-۳-۷- قیدهای تمنا
۱۳۶	۳-۵-۳-۸- قیدهای تایید و تصدیق
۱۳۶	۳-۵-۳-۹- قیدهای شک و تردید
۱۳۶	۳-۵-۳-۱۰- قیدهای پرسش
۱۳۶	۳-۵-۳-۱۱- قیدهای تاکید
۱۳۶	۳-۶- حرف
۱۳۷	۳-۶-۱- حروف اضافه
۱۳۷	۳-۶-۱-۱- حروف اضافه ی ساده
۱۴۰	۳-۶-۲- حروف ربط (نقش‌نمای پیوند دو واژه)
۱۴۰	۳-۶-۲-۱- حرف ربط ساده
۱۴۰	۳-۶-۲-۲- حرف ربط مرکب
۱۴۱	۳-۶-۲-۳- گسسته
۱۴۲	۳-۶-۳-۱- حروف ربط همپایگی
۱۴۲	۳-۶-۳-۲- حروف ربط وابستگی
۱۴۳	۳-۷- اصوات (شبه جمله)
۱۴۳	۳-۸- نام آوا

۱۴۴	۹-۳- فعل
۱۴۴	۳-۹-۱- مصدر
۱۴۵	۳-۹-۲- پسوندهای فعلی
۱۴۵	۳-۹-۲-۱- شناسه‌های فعلی
۱۴۵	۳-۹-۲-۲- پسوندهای وجه
۱۴۶	۳-۹-۲-۳- پسوندهای منفی
۱۴۶	۳-۹-۳- مصدر
۱۴۷	۳-۹-۳-۱- مصدر ساده
۱۴۷	۳-۹-۳-۲- مصدرهای مرکب
۱۴۸	۳-۹-۴- مادهی فعل
۱۴۸	۳-۹-۴-۱- ماده گذشته
۱۴۹	۳-۹-۴-۲- مادهی حال
۱۵۰	۳-۹-۵- زمان های فعل
۱۵۰	۳-۹-۵-۱- زمان حال
۱۵۰	۳-۹-۵-۱-۱- حال ساده (اخباری)
۱۵۱	۳-۹-۵-۱-۲- حال التزامی
۱۵۲	۳-۹-۵-۱-۳- حال استمراری
۱۵۳	۳-۹-۵-۲- زمان گذشته
۱۵۳	۳-۹-۵-۲-۱- گذشتهی ساده
۱۵۳	۳-۹-۵-۲-۲- گذشتهی استمراری
۱۵۴	۳-۹-۵-۲-۳- گذشتهی التزامی
۱۵۳	۳-۹-۵-۲-۴- گذشتهی نقلی
۱۵۴	۳-۹-۵-۲-۵- گذشتهی دور (ماضی بعید)
۱۵۵	۳-۹-۵-۳- فعل امر

- ۱۵۶ ۴-۵-۹-۳ فعل مجهول
- ۱۵۶ ۱-۴-۵-۹-۳ گذشته ساده مجهول
- ۱۵۶ ۲-۴-۵-۹-۳ حال التزامی مجهول
- ۱۵۷ ۳-۴-۵-۹-۵ حال اخباری مجهول
- ۱۵۷ ۵-۵-۹-۳ فعل سببی
- ۱۵۸ ۱-۵-۵-۹-۳ فعل سببی حال
- ۱۵۸ ۲-۵-۵-۹-۳ فعل سببی گذشته
- ۱۵۹ ۶-۵-۹-۳ فعل منفی
- ۱۵۹ ۶-۹-۳ افعال کمکی (معین)
- ۱۵۹ ۱-۶-۹-۳ - کمکیهای نمودی
- ۱۶۰ ۲-۶-۹-۳ - کمکیهای وابستگی
- ۱۶۰ ۷-۹-۳ افعال اسنادی (ربطی)
- ۱۶۱ ۱-۷-۹-۳ فعل ربطی در گویش زرقانی
- ۱۶۱ ۲-۷-۹-۳ فعل ربطی /bidan/ بودن
- ۱۶۱ ۳-۷-۹-۳ /an/ "هست"
- ۱۶۲ ۸-۹-۳ ساختمان قاموسی افعال
- ۱۶۲ ۱-۸-۹-۳ فعل ساده
- ۱۶۲ ۲-۸-۹-۳ فعل پیشوندی (مشتق)
- ۱۶۳ ۱-۲-۸-۹-۳ پیشوند /vā/
- ۱۶۳ ۲-۲-۸-۹-۳ پیشوند /var/
- ۱۶۳ ۳-۲-۸-۹-۳ پیشوند /dar/
- ۱۶۴ ۳-۸-۹-۳ فعل مرکب
- ۱۶۴ ۱-۳-۸-۹-۳ فعل مرکب با گروه اسمی
- ۱۶۴ ۲-۳-۸-۹-۳ فعل مرکب با پایه‌ی صفت

- ۱۶۵ ۳-۹-۸-۳-۳ فعل مرکب با پایهی حرف اضافه‌های
- ۱۶۵ ۳-۱۰-۱- ساختمان واژه (واژه سازی)
- ۱۶۵ ۳-۱۰-۱- واژه‌هی ساده (بسیط)
- ۱۶۵ ۳-۱۰-۱-۱- واژه‌های ساده فارسی که عینا در گویش زرقانی به کار می‌رود
- ۳-۱۰-۱-۲- واژه‌های ساده فارسی که با تغییر آوایی در گویش زرقانی به کار
- ۱۶۶ می‌رود
- ۱۶۶ ۳-۱۰-۱-۳- واژه‌های ساده‌های که در فارسی معیار برابری ندارند
- ۱۶۶ ۳-۱۰-۲- واژه‌های اشتقاقی (مشتق)
- ۱۶۷ ۳-۱۰-۲-۱- پیشوندهای اشتقاقی
- ۱۶۷ ۳-۱۰-۲-۱- پیشوند /ham-/
- ۱۶۷ ۳-۱۰-۲-۲- پیشوند /bā-/ و /vā/
- ۱۶۷ ۳-۱۰-۲-۳- پیشوند /bi-/
- ۱۶۷ ۳-۱۰-۲-۴- پیشوند /nā-/ و /na-/
- ۱۶۸ ۳-۱۰-۲-۵- پیشوند /pas-/
- ۱۶۸ ۳-۱۰-۲-۶- پیشوند /piš-/ یا /pi-/ و /pey-/
- ۱۶۸ ۳-۱۰-۲-۷- پیشوند /bal-/- /belā-/
- ۱۶۸ ۳-۱۰-۲-۲- پسوندهای اشتقاقی
- ۱۶۹ ۳-۱۰-۲-۱- پسوند /-ak/ و /-ke/ و /uk/
- ۱۶۹ ۳-۱۰-۲-۲- پسوند /-aki/
- ۱۶۹ ۳-۱۰-۲-۳- پسوند /-e/
- ۱۷۰ ۳-۱۰-۲-۴- پسوند /-u/
- ۱۷۰ ۳-۱۰-۲-۵- پسوند /-dun/
- ۱۷۰ ۳-۱۰-۲-۶- پسوند /-gā/
- ۱۷۰ ۳-۱۰-۲-۷- پسوند /-esun/

۱۷۰	/-ālu/ پسوند ۳-۱۰-۲-۲-۸- پسوند
۱۷۰	/-ešt/ پسوند ۳-۱۰-۲-۲-۹- پسوند
۱۷۱	/-zār/ پسوند ۳-۱۰-۲-۲-۱۰- پسوند
۱۷۱	۳-۱۰-۲-۳- میانوند
۱۷۱	۳-۱۰-۳- واژه‌های مرکب
۱۷۱	۳-۱۰-۳-۱- واژه های مرکب نشانهدار
۱۷۲	۳-۱۰-۳-۲- واژه های مرکب بینشانه
۱۷۳	فصل چهارم : نحو
۱۷۳	۴-۱- جمله
۱۷۳	۴-۱-۱- نهاد
۱۷۴	۴-۱-۲- گزاره
۱۷۴	۴-۱-۲-۱- گزاره ساده
۱۷۵	۴-۱-۲-۲- گزاره غیر ساده
۱۷۶	۴-۱-۳- تطابق نهاد با فعل
۱۷۶	۴-۱-۳-۱- تطابق نهاد جاندار با فعل
۱۷۷	۴-۱-۳-۲- تطابق نهاد غیر جاندار با فعل
۱۷۷	۴-۲- انواع جمله از نظر نوع فعل
۱۷۷	۴-۲-۱- جمله با فعل اسنادی
۱۷۸	۴-۲-۲- جمله با فعل غیر اسنادی
۱۷۹	۴-۳- انواع جمله از نظر وجه
۱۷۹	۴-۳-۱- جمله خبری
۱۷۹	۴-۳-۲- جمله پرسشی